

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

I. Vtrum astra animata esse, Deum cognoscere & precari, peccare posse,
judicatum iri, ac salutem sperare & posse consequi Origenes affirmaverit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

Propositum autem hic dicit, ne totum vocationi tribuat: sic enim contradicuntur erant & Greci & Iudai. A Nam si sufficeret sola vocatio, qua de causa non omnes salvi facti sunt. Propterea, inquit, non sola vocatio, sed & propositum eorum qui vocantur, salutem operatum est: nec enim coacta facta est vocatio, neque violenta. Omnes ergo vocati sunt, sed omnes obediunt. Assentientem quoque haberet Theodoretum, & perpetuos Chrysoctomi asseclas Theophylactum, & Oecumenium, & alios nonnullos. Vocatio autem secundum propositum Dei, quod propositum ex perspectis animæ piis desideris pendeat, quatenus cum reliquis Adamantij dogmatis cohæret, merito à Iansenio exploditur; nam pia desideria ab hominum sola voluntate derivat; quibus perspectis desiderijs proponat Deus ipsos vocare, tumque primum gratiam ad id opportunam largiatur. Huic affine quiddam carpit in Origene Iansenius Tom. 1. libr. 8. cap. 4. quod scilicet dixerit salutis doctrinæ præcepta Christum hominibus tradidisse, prout B affectos eos esse novit, fidemque sibi adhibuituros præsentit. Equidem non dubito, uti supra dixi, opinatum fuisse Origenem, ex hac prænotione motum fuisse Christum ad primam illis gratiam impertiendam: proptereaque nullam Semipelagianò huic errori defensionem obrendimus. Sin ita sentisset Origenes, doctrina sua illos imbuisse Christum, quos ipsi per gratiæ suæ mere gratiæ auxilium assensuros prænoterat; vel futurum & prævisum consensum occasionem Christo impertiendæ suæ doctrinæ & gratiæ præbuisse, non ut præberetur promeritum fuisse; hoc est gratiam suam & doctrinam non ex futuris eorum meritis, sed hac consensus oblata occasione Christum fuisse largitum, magnis utique patronis sese tueretur; puta Augustino, qui, ut habet Iansenius supra laudato loco, in Epistola 49. ad Deogratias, quæst. 2. docet tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos C prædicari doctrinam suam, quando sciret, & ubi sciebat esse qui in eam fuerant credituri: & aliquanto post: Quid ergo miram si tam infidelibus plebem orbem terrarum Christus prioribus sæculis noverat, ut eii apparere, vel prædicari merito nollet, quos nec verbis, nec miraculis suis credituros esse præseebat? & Chrysoctomo, qui Sermon. 4. in Epist. ad Coloss. ad vers. 25. sic habet: ὁ θεὸς οὐκ ἀδελφῶς παύσα ποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ὁμοῦς ἐπιπέσειν αὐτῷ ἵνα ἡμεῖς αὐτῷ πιστεύσωμεν. καὶ τὸ αὐτὸ ἔργον ἐποίησεν καὶ ἡμεῖς ὁμοῦς ἐπιπέσειν αὐτῷ ἵνα ἡμεῖς αὐτῷ πιστεύσωμεν. Deus enim non repente facit omnia, sed propter summam suam humanitatem sese rebus accommodat. Et hæc causa est, cur nunc advenit Servator, non olim: quod fusius disserit in fine Homiliæ ejusdem: & Sedulio, qui in Roman. 8. 28. propositum illud Dei ibi intelligendum esse dicit, secundum quod proposuit salvare sola fide, quos præseebat credituros. Ferri etiam posset, quod addit Origenes, non ex solâ Dei voluntate justificationem D nostram pendere, neque salutem de nostra penitus esse potestate sublatam; nam gratiæ justificationis libere consentit homo, à qua dissentire potest; & salutem æternam dissentiendo potest amittere, juxta Tridentinæ placita. Verum commodam omnem interpretationem excludunt quæ apponit Origenes, non in præsentia Dei unicuique salutis causam ponit, sed in proposito & actibus suis excludunt & reliqua Adamantij præscripta, unde hæc proficiscuntur. Iure quoque Paulini loci, qui extat 1. Cor. 12. 18. proposita ab Origene, non asserita tamen ab eo, neque omnino probata explicatio, ut pote absurda & violenta refellitur.

Toll. Conc. 5. ff. 6. cap. 5. & cau. 4.

QUESTIO OCTAVA.

DE ASTRIS.

I. Vtrum astra animata esse, Deum cognoscere & precari, peccare posse, judicatum iri, ac salutem sperare & posse consequi Origenes affirmaverit. II. A multis hic arguitur: III. nec defensione tamen caret. IV. Viam ipsi ad id credendum straverunt antiqui. V. Vtrum sideribus futurorum significationem à Deo impressam putaverit. VI. An tres prioris creationis dies sine Sole, Luna, & stellis non fuisse decreverit.

I. QUID Origenes de Astris senserit exploraturis, animane ea & corpore constare sit arbitratus, an corpora esse inanima, tumsum iteranda sunt quæ tam sæpe supra disseruimus: Mentis ante corpora conditas opinatum Adamantium, ac pro meritis in varia, variaque corpora detrusas; quasdam autem ex illis quæ non pessime sese gessissent, animandis Solis & Lunæ, aliorumque siderum corporibus, mundoque illustrando ac exornando, nobili scilicet muneri fuisse præfetas. Id supra jam delibatum nunc eo etiam amplius probandum est. Sic habetur quidem Tomo 1. Origenis in Iohann. p. 17. ἡ ψυχὴ τοῦ ἡλίου ἐστὶν ἄνθρωπος. Hoc est, anima Solis, non Eliæ, ut inepte vertit Interpretes. Libro vero 2. ἐπιπέσειν, cap. 9. postquam animas juxta virtutes ac merita diversis

A fanxit adnecti corporibus, ex eaque diversitate mundi consonantiam efflorescere, addit quasdam ex his quæ melioribus meritis sunt, ad exornandum mundi statum secerni, & officium præbere inferioribus, quod per hoc participes existant patientia Creatoris: secundum quod Apostolus ipse dicit: Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe. Quod de Astris sine dubio intelligendum est.

Nec animam duntaxat sideribus additam esse, sed ea etiam ratione pollere, Deum cognoscere, laudare, ac precari ratus est. Nam Tom. 13. in Matth. pag. 326. hæc leguntur: ἀστροὶ γὰρ λιγύνη τὸ δὲ κενὰ καὶ γῆς καὶ ἕρῃ ἐν αὐτοῖς σύστημα· ὡς εἶπεν ἀδὲν ἡλιῶν, καὶ σελλῶν, καὶ ὁ γῆρας τῆς ἀστροῦ, καὶ οἱ ἐν ὅλοι τοῖς κοσμοῖς πάντα ἀγγελοὶ οὐκ ἐργάσαντο τὸ ἀληθινὸν θεῶς, καὶ ἀγνοῦντες αὐτὸ ἐπῆρσαν ἢ ἐπὶ τῆς ἀγγελοῦ ἡλικίας δὲν θεῶς τῆς ἐν. At libro 5. contra Cels. Astra appellat ζῶα λογικὰ καὶ ἀποθνήσκουσα, καὶ φωνάζοντα τῶν θεῶν ἢ γλώσσας ὑπὸ τῆς σοφίας, ἥ τις ἐστιν ἀπύρρασμα ὡς οὐκ αἰδία.

B Eadem preces offerre Deo per Vnigenitum eius Filium, ipsamque laudare probat ex Davidis Psalm. 148. 3, 4. Laudate eum omnes stelle & lumen: Laudate eum cæli colorum. Quo & illud refert ex Epist. ad Rom. 8. 19, 20, 21. Expectatio creatura revelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe: Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloria filiorum Dei: & libr. 8. Operis ejusdem: ἀποθνήσκουσα ὡς ἡλιῶν, inquit, ὡς καὶ δὲν θεῶς δημιουργησάμενος καὶ τοῖς ἰούσις φυλάσσει θεῶς, καὶ ἀποθνήσκουσα τῶν ἀνθρώπων ἢ κούριον ἡλιῶν, καὶ σελλῶν, καὶ ὅσην ἄστρα μὲν, ὑμῶν τὴν ἢ πατήρα, καὶ δημιουργῶν τῶν πάντων, & paulo post: ὑμῶν ἡλικία γὰρ θεῶν, ἢ τῆς κούριον αὐτῶν, ὡς καὶ ἡλιῶν, καὶ σελλῶν, καὶ ἀστρα καὶ πάντα ἢ ἡστανία ἑρπῆτα· ὑμῶν τῶν πάντων ἡλικία, θεῶν ἢ ὅσην τις γῆρας μὲν ἢ ἐν ἀποθνήσκουσα διακρίων ἢ ὅσην πάντων θεῶν, καὶ τῆς κούριον αὐτῶν.

C Eadem peccatis esse obnoxia; nec Astra modo, sed elementa etiam, ac proinde iudicium Dei olim subitura fore, sententia ipsius est, his consignata verbis Homil. 4. in Ezech. Futurum est ut in die iudicii non solum homo, sed etiam universa conditio iudicetur. Omnis quippe creatura congemiscit & condolet. Si omnis creatura congemiscit & condolet, est autem creaturarum pars terra & cælum, & cætera quæque sub cælo sunt, & quæ super cælos, & liberabitur omnis creatura à servitute corruptionis in libertatem gloria Filiorum Dei, quis scit & de terra an secundum naturam suam in aliquo peccato teneatur obnoxia? Si enim animal est; si indiget auditione sermonis Prophetici dicentis: Attende cælum & loquar, & audiat terra verba oris mei; & Audi cælum, & auribus percipe terra..... quare non terra & aëris iudicium sit futurum? Id deinde probat variis Scripturæ testimoniis, tum addit: Capax est, inquam, (terra) ut animal juxta partium qualitates, & bonorum actuum, & malorum, in quibus aut laudem mereatur aut pœnam. Super eo præterea quod habetur Matth. 24. 35. Cælum & terra transibunt. Cur cælum, inquit, prætergreditur, cum terra pertransit, nisi quia transitus sui quadam digna fecerunt? Atque hæc commentatur in illud Ezech. 14. 13. Terra non peccaverit mihi, ut prævaricaretur prævaricans, extendam manum meam super eam, & comedam viridiam panis eius. Frustra vero dicta hæc ab Origene per profopocæam existimat Sixtus Senensis Biblioth. libr. 5. Annot. 242. ut ex doctrinæ ipsius connexionem manifestum est. Melius Origene consuluit Genebrardus, respondens fuisse hæc inquirendo & differendo pronuntiata. Quin & spe futuri Astra duci asserit libr. 7. contr. Cels. nam postquam eundem Pauli locum ex Epistola ad Rom. ad sidera retulit, subiungit μὴ δὲν τὰ ἐπὶ τῆς δουλείας

D Eadem preces offerre Deo per Vnigenitum eius Filium, ipsamque laudare probat ex Davidis Psalm. 148. 3, 4. Laudate eum omnes stelle & lumen: Laudate eum cæli colorum. Quo & illud refert ex Epist. ad Rom. 8. 19, 20, 21. Expectatio creatura revelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe: Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloria filiorum Dei: & libr. 8. Operis ejusdem: ἀποθνήσκουσα ὡς ἡλιῶν, inquit, ὡς καὶ δὲν θεῶς δημιουργησάμενος καὶ τοῖς ἰούσις φυλάσσει θεῶς, καὶ ἀποθνήσκουσα τῶν ἀνθρώπων ἢ κούριον ἡλιῶν, καὶ σελλῶν, καὶ ὅσην ἄστρα μὲν, ὑμῶν τὴν ἢ πατήρα, καὶ δημιουργῶν τῶν πάντων, & paulo post: ὑμῶν ἡλικία γὰρ θεῶν, ἢ τῆς κούριον αὐτῶν, ὡς καὶ ἡλιῶν, καὶ σελλῶν, καὶ ἀστρα καὶ πάντα ἢ ἡστανία ἑρπῆτα· ὑμῶν τῶν πάντων ἡλικία, θεῶν ἢ ὅσην τις γῆρας μὲν ἢ ἐν ἀποθνήσκουσα διακρίων ἢ ὅσην πάντων θεῶν, καὶ τῆς κούριον αὐτῶν.

E Ad id argumentum exhaustum lib. 1. ἀπὲ ἀρχῶν, cap. 7. unde loca aliqua selegit Iustinianus, & fidei comparanda gratia in fine Epistolæ suæ quæ est ad Menam, retulit. Primum quidem stellas à peccati contagio immunes non esse ostendit ex Iobi 25. 5. Stellæ non sunt munda in conspectu eius. Quod ut melius adstruat, eas esse probat animalia, quod mandata à Deo dicantur accipere; mandare autem ipsis Deum, ut stas moveantur temporibus; motus vero illos neque absolvi posse sine anima; neque sine motu esse posse quæ anima prædita sint: nec anima solum, sed & ratione pollere; ac proinde incrementa capere sine dubio virtutis, vel decrementa: ad hæc animas antiquiores recentioribus siderum corporibus extrinsecus inferi probat primum ratione hæc, quod cum humanæ animæ, quæ dum hominum animæ sunt, inferioribus sunt siderum animis, corporibus hominum sint antiquiores, verisimile sit antiquiores esse quoque siderum animas siderum corporibus: probat id ipsum deinde supra adducto Pauli loco à Roman. 8. 19, 20, 21, 22. vanitatem quippe appellari corpus illud æthereum, quod invita subit anima sideris, sperans futurum ut expleto hoc ministerio liberetur à servitute corruptionis & vanitatis, cum redemptionis gloria filiorum Dei tempus advenit: cuius voti ademptionem dum expectat, gemere, & ut pote affectum habentem erga eos quibus ministrat, condolare: demum autem servitute liberatum iri, & cum tradiderit Christus regnum Deo & Patri, tunc etiam ista animantia cum prius regnum Christi fuerint effecta, simul cum omni regno etiam Patri regenda traditum iri; ut cum Deus erit in omnibus, etiam ista cum sint ex

F Ad id argumentum exhaustum lib. 1. ἀπὲ ἀρχῶν, cap. 7. unde loca aliqua selegit Iustinianus, & fidei comparanda gratia in fine Epistolæ suæ quæ est ad Menam, retulit. Primum quidem stellas à peccati contagio immunes non esse ostendit ex Iobi 25. 5. Stellæ non sunt munda in conspectu eius. Quod ut melius adstruat, eas esse probat animalia, quod mandata à Deo dicantur accipere; mandare autem ipsis Deum, ut stas moveantur temporibus; motus vero illos neque absolvi posse sine anima; neque sine motu esse posse quæ anima prædita sint: nec anima solum, sed & ratione pollere; ac proinde incrementa capere sine dubio virtutis, vel decrementa: ad hæc animas antiquiores recentioribus siderum corporibus extrinsecus inferi probat primum ratione hæc, quod cum humanæ animæ, quæ dum hominum animæ sunt, inferioribus sunt siderum animis, corporibus hominum sint antiquiores, verisimile sit antiquiores esse quoque siderum animas siderum corporibus: probat id ipsum deinde supra adducto Pauli loco à Roman. 8. 19, 20, 21, 22. vanitatem quippe appellari corpus illud æthereum, quod invita subit anima sideris, sperans futurum ut expleto hoc ministerio liberetur à servitute corruptionis & vanitatis, cum redemptionis gloria filiorum Dei tempus advenit: cuius voti ademptionem dum expectat, gemere, & ut pote affectum habentem erga eos quibus ministrat, condolare: demum autem servitute liberatum iri, & cum tradiderit Christus regnum Deo & Patri, tunc etiam ista animantia cum prius regnum Christi fuerint effecta, simul cum omni regno etiam Patri regenda traditum iri; ut cum Deus erit in omnibus, etiam ista cum sint ex

omnibus, sit & in istis Deus in omnibus.

II. Opportuna fuit illa Origenis aduersarij ad ipsum insimulandum occasio. Theophilus Alexandrinus Pasch. Epist. 1. & 2. inter damnosa eius effata ponit illud. Ponit & Hieronymus in Epist. 59. ad Avitum, cap. 1, 2, & 3. & in Epist. 61. ad Pammach. cap. 5. atque id esse ait dogma Gentilium, & ex parte Platicum. Orosius in Commonitorio ad Augustinum opinionem hanc Origenis quibusdam suae aetatis adscribit; eamque valide conuellit Augustinus in libello contra Priscillianistas & Origenistas, cap. 8, 9, 10, & 11. duoque dogmatis hujus fundamenta labefactat, peruersas nimirum interpolationes Pau-

Rom. 8. 20. *Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe; & istius quae extat Iobi 15. 15. Caeli non sunt mundi in conspectu eius: cui adsonat illa cap. 25. v. 5. Stelle non sunt munda in conspectu eius.* Quamquam sine errore dici posse concedit ne Angelos quidem ratione diuinae iustitiae iustos esse; ac proinde si detur sideribus inesse Angelos, perspicuum fore ait cur dixerit Iobus stellas non esse mundas in conspectu Dei. At utrum rationis compotes spiritus his infant lucidis corporibus nescire se fatetur, & caute indagandum monet. Vt est, ex Augustini auctoritate multis opinionem istam Origenis impugnat Remigius Rhemensis in Rom. 8. 20. Consurgit & aduersus istam Iustinianus in Epistola ad Menam, & Basilij auctoritate afciscit, qui Homil. 3. in Hexaem. Origenem carpit, quod aquas quae supra & infra firmamentum sunt, Angelos tropice significare docuerit; nec idcirco sensu prae ditum animal firmamentum esse tradit, quod gloriam Dei enarret, alioquin animalia futura rorem, & pruina, & abyssum, quod iis laudem Dei Propheta commendet. Sexto demum ex Anathematismis huic Iustiniani Epistola subnexis eadem hanc Origenis sententia de sideribus animatis confoditur. In quo sane miror equid de sideribus peccato obnoxiiis, de eorum spe & futura salute ne verbum quidem in Anathematismis Imperator ille fecerit, cum ejus tamen verba ipsa è lib. 1. *ἀστὲρ ἀπὸ τοῦ* petita repraesentet, quibus verbis & anima sideribus tribuitur, & Sol inducitur dicens Praefare dissolui & esse cum Christo, sed necessarium magis esse manere in corpore, propter reuelationem filiorum Dei, & eadem acriter reprehendat in Epistola ad Quintum Concilium, quam refert Cedrenus; unum id culpandum ac damnandum suscepit, quod suis tamen non caret patronis ac defensoribus. Rufinus quoque Palastinus in libello De fide, doctrinam hanc Adamantij gravibus argumentis elidit, fundamentumque subruit in hoc Scripturae loco constitutum, Iob. 25. 5. *Astra autem non sunt munda in conspectu eius. Neque enim, inquit, ex eo quod non munda sunt in conspectu Dei, ideo dicuntur animalia, alioquin etiam menstrua mulierum ab ipsis animalia nuncupentur & leprosa domus, quoniam ne ista quidem munda sunt apud Deum, secundum legem Moysi. Multa enim eorum quae sine anima sunt, ratione quadam sepe legimus immunda.* Ait etiam Rufinus hanc Scripturae loca in sententia suae tutelam Origenem convertere: *Sol cognouit occasum suum: Psalm. 103. 19. & illum: Ego omnibus stellis mandavi; Isaia 45. 12.* Denique Nicephorus libr. 17. cap. 28. errorem hunc de animatis sideribus in Quinta Synodo damnatum fuisse narrat.

III. At cum quamvis omni affirmatione asseuerasse visus sit Origenes, hoc tamen pronuntiato Lectoris animam occupavit in Prooemio libri prioris Commentarij ejusdem *ἀστὲρ ἀπὸ τοῦ*: De Sole autem, & Luna, & stellis, utrum animata sint, an exanima manifeste non traditur: quae verba repetit Pamphilus in Apologia. Capite quoque 12 libri sequentis, velut incertus & titubans ait: *Cum ergo, verbi gratia, ad caelestia loca pervenerint sancti, tunc iam rationem astrorum per singula pervidebunt, & siue animata sunt, siue quidquid illud est comprehendent.* Et Tomo primo in Iohannem p. 38, 39. hyperbolice dictum suspicatur à Iobo, astra pura non esse coram Deo: *καὶ γὰρ ἀόνοτος καὶ ἀίδειος πῦρ ἂν τὴν ἐκείνου ἀϊψυτικῶν γαῖουαδὴν διακρίνει, καὶ ἢ ἢ καὶ ἄλλοι πρὸς αὐτὸν ἢ ἢ ἀιδεοῦν ἐν ἀϊψυτικῶν γαῖουαδῶν, οἷον καὶ ἀστῶν. ἰδὲ ἢ ἢ ἀστῶν παύτως καθύπερθε ἴσταν ἐκείνου τῶ θεῷ, ὡς ἐκ τῶ ἰωβ ἀϊψυτικῶν. ἀστῶ ἢ ἢ καὶ ἀστῶν ἐκείνου αὐτῶ. ἢ ἢ ἢ ἀστῶν καὶ ἀστῶν καὶ ἀστῶν τῶ ἰωβ.* Homilia demum in Ieremiam decima, explanans illud Ierem. 12. 4. *Quisque lugebit terra, terram corpus esse ait anima & sensu carens, sed terrae nomine appellari Angelum terrae adstantem, ac itidem aquae, elementis, & rebus singulis. Quae inter Ecclesiasticos Doctores tritissima est opinio, animata esse sidera per formam adstantem & coherentem, non intromissam & informantem. Atque ex his satis patet Origenis haesitatio.*

Ad hanc Pamphilus in responsione ad octavam criminationem, unicuique Christianorum fas esse dicit astra animata vel non animata censere; nec cuiquam opinionis alterius causa haereseos inurendam esse notam, propter hoc quod non ita aperte de his traditum est in Apostolica predicatione. Quod ipsum pra se tulit Adamantius in Prooemio librorum *ἀστὲρ ἀπὸ τοῦ*, uti supra ostendimus. Penitus vero origenistae Ambrosius, sic disserens in Epist. 38. ad Horontianum: *Stelle nebulis obductae vanaescunt, quae sustinent ministerij huius mundani usus, non sponte utique, sed in spe; quia sperant etiam huius laboris gratiam ab eo qui subiecit eas. Idcirco propter*